

Vergrijzing: Fataliteit of opportuniteit?

Itinera Institute

- ➔ Onafhankelijke denktank
- ➔ Fact-based
- ➔ Lange termijn

www.itinerainstitute.org

“

Aanreiken, verdedigen en bouwen van wegen voor beleidshervorming naar duurzame economische groei en sociale bescherming, voor België en zijn regio's.

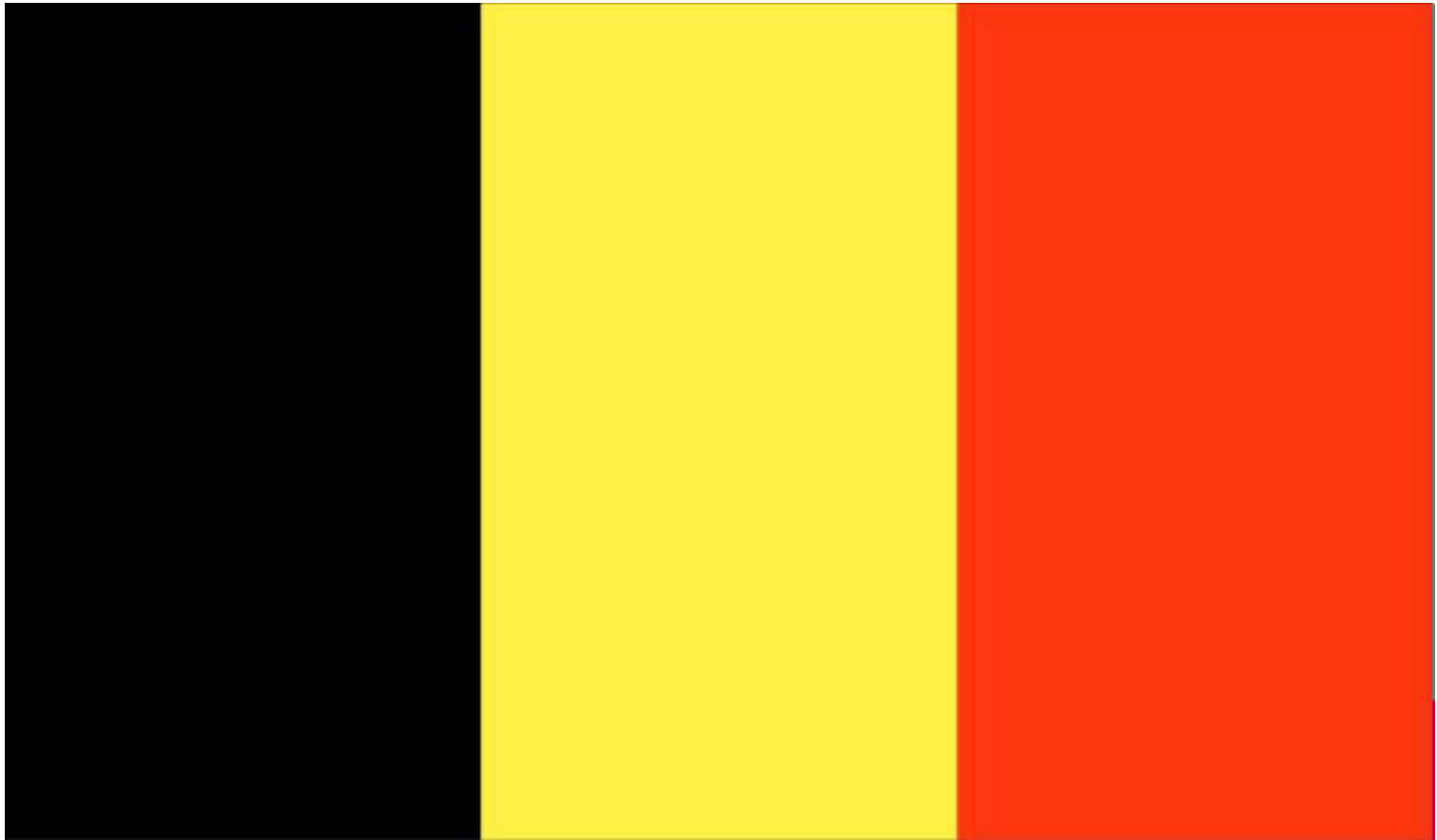
”

Er was eens...

Er was eens...

- **Een land met torenhoge staatsschuld**
- **Met loodzware belastingen, in het bijzonder op werk en inkomen**
- **Met afkalvende sociale bescherming**
- **Met onderfinanciering in infrastructuur**
- **Met onderfinanciering in onderwijs en onderzoek**
- **Met een verziekte en anemische democratie**
- **Met een versplinterde, ongelijke samenleving**

Le mal belge

- **44% BBP: belastingdruk**
- **100% BBP: staatsschuld – ong. 25% van de federale begroting = interestlasten**
- **30% BBP: naar sociale bescherming**
- **30% gezondheidszorg: privé**
- **40%: vervangingsratio wettelijke pensioenen**
- **1%: gemiddelde groei privaat pensioen boven BBP 01-07 (tot vóór de crisis)**
- **15%: Loonkostenhandicap DTSL/NDL/FR**
- **23%: verlies marktaandeel t.a.v. DTSL, NDL en FR sinds 1990**

La mal belge

- ➔ **3 miljoen mensen werken**
- ➔ **Om alle andere 7 miljoen primair te financieren**
- ➔ **Zij die werken, werken niet lang genoeg en horen te snel bij de 7 miljoen: 2/3 van alle 55+ werkt niet**

A stylized blue figure with a circular head and two large, curved arms, set against a white background with a faint sun-like glow behind the head.

En dan kwam de vergrijzing

Overzicht

- ➔ **De vergrijzing en haar gevolgen**
- ➔ **De “Brusselse Consensus”**
- ➔ **Fataliteit of opportuniteit?**
- ➔ **Vergrijzing en ouderenzorg REDUX**

De vergrijzing en haar gevolgen

De vergrijzing

- **Een internationaal fenomeen: EU, Japan, Rusland, China, ... (VS)**

- **België kent structurele en conjuncturele vergrijzing:**
 - Stijgende levensverwachting dankzij steeds betere geneeskunde
 - Laag geboortecijfer (ontgroening): onder 1,7/vrouw sedert 1978
 - Babyboomers werden “babybusters”, verouderen en naderen pensionering

De gevolgen: demografisch

- ➔ **Minder jongeren - ontgroening**
- ➔ **Meer ouderen**
- ➔ **Gemiddeld oudere bevolking**
- ➔ **Meer immigranten – verkleuring**

Demografie België

➔ 15-64 jaar:

- 2005: 6,8 miljoen
- 2030: 6,5 miljoen (-300.000)
- 2050: 6,15 miljoen (-350.000)

➔ 65+:

- 2005: 1,8 miljoen
- 2030: 2,6 miljoen (+ 830.000 – bijna +50%)
- 2050: 2,9 miljoen (+ 300.000)

➔ Demografische samenstelling van de -65: veroudering

➔ Toenemend aandeel immigranten

De gevolgen: economisch

➔ Economisch groeipotentieel is functie van:

- Productiviteit (totaal of per eenheid)
- Innovatie
- Groei beroepsbevolking
- (Investerings en consumptie)

➔ *De vergrijzing heeft een remmend effect op het groeipotentieel*

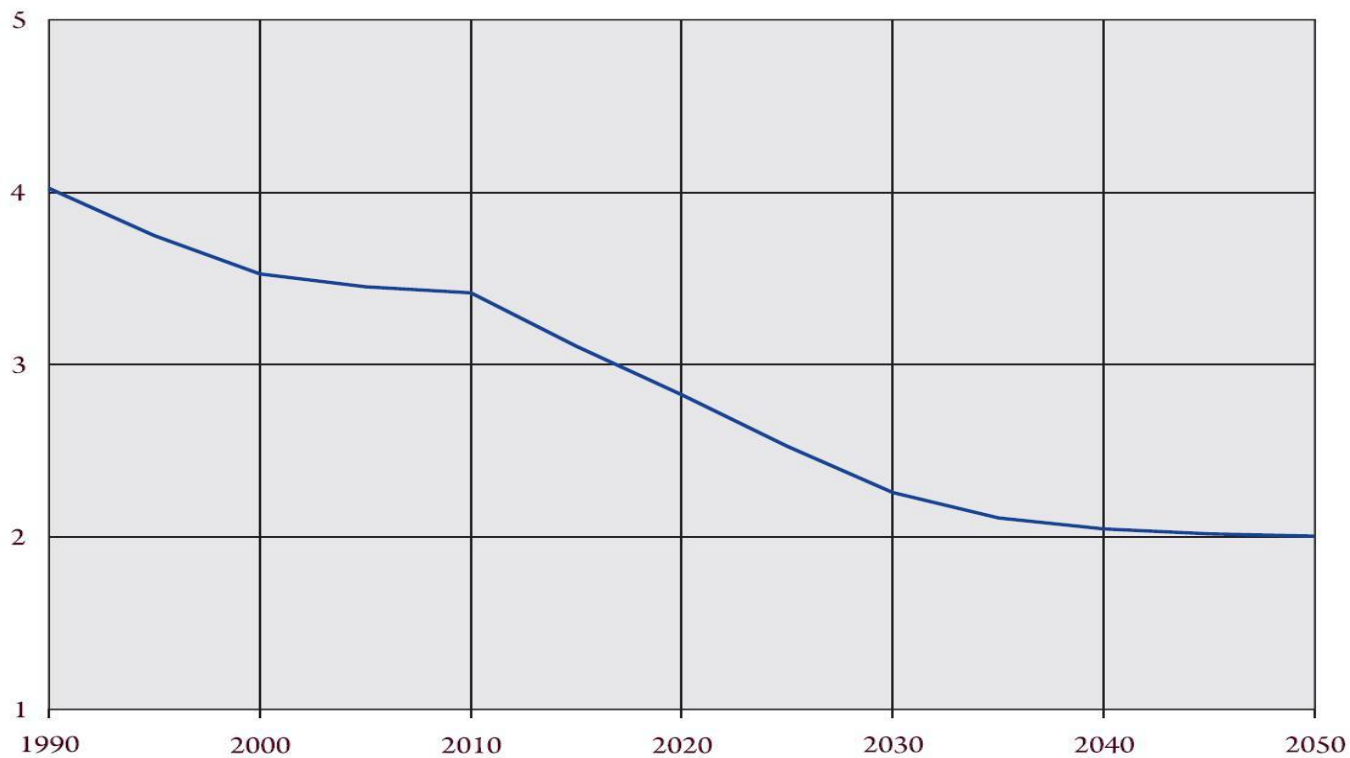
De gevolgen: financieel en budgettair – uitgaven

- ➔ **Toenemende behoeften in zorg en gezondheidszorg, bovenop de andere groei**
- ➔ **Het repartitiesysteem van de sociale zekerheid wordt een piramidespel: afhankelijkheidsratio, met name voor wettelijke pensioenen**
- ➔ **Toenemende rol voor individuen en werkgevers**

Afhankelijkheidsratio

Grafiek 1

Het aantal personen tussen 20 en 65 jaar t.o.v. het aantal 65-plussers

Bron: NIS (2001), *Mathematische demografie. Bevolkingsvooruitzichten 2000–2050*.

Tussenbesluit

- ➔ De vergrijzing =

- ➔ Minder groeipotentieel
- ➔ Minder inkomsten, meer uitgaven
- ➔ Minder actieven, meer behoeftigen

- ➔ En daar zijn nog: recessie, staatsschuld, internationale competitiviteit, staatsstructuur, le mal belge

- ☞ *De perfecte storm?*

De “Brusselse Consensus”

Een uitweg?

- ➔ **Politieke uitdaging: lange termijn v. ultra-korte termijn**

- ➔ **Generatiepact: langer werken**

- ➔ **Vergrijzingscommissie en Zilverfonds: sparen**
 - Schatting van de kostprijs van de vergrijzing
 - “Spaar”-traject

Generatiepact: resultaten?

- ➔ Effectieve pensioenleeftijd: 59,2 jaar
- ➔ Activiteitsgraad 55+: van 35% naar 50%
- ➔ Impact: 15.000 v. bijna 200.000
- ➔ Kost meer dan het opbrengt:
 - Pensioenbonus
 - Cumul pensioen en werk
 - Tijdskrediet
- ➔ Wordt nu voorbijgelopen in de crisis

☞ *Too little too late*

Vergrijzingscommissie en Zilverfonds

- ➔ **Drie componenten:**
 - ➔ **De budgettaire schatting**
 - ➔ **De budgettaire uitvoering**
 - ➔ **De premissen**

De budgettaire schatting in % van BBP

Schattingsjaar	Tot 2030	Tot 2050
2002	3,1%	-
2006	3,8%	5,5%
2008	4,3%	6,3%
2009	5,8%	8,2%

- ☞ *Verdisconteerd = +10.000 EUR per werkende per jaar*
- ☞ *Alleen al tussen 09-15: 10 miljard EUR*
- ☞ *Sociale zekerheid kost een derde meer*
- ☞ *En dan is er nog NIETS voor andere beleidsdoelstellingen*

De budgettaire uitvoering

➔ **Begrotingsdiscipline om:**

- Staatsschuld terug te dringen tot 60% van het BBP in 2014
- Begrotingsoverschotten
- Zilverfonds “spijzen”

➔ **Realiteit**

- Gemiste kansen van goede conjunctuur en dalende rentelasten in het recente paarse verleden: primaire uitgaven zijn te vaak blijven stijgen
- Eenmalige maatregelen, soms met perverse effecten
- Hinken voortdurend achterop: 2007 -0,3% – 2008 -1,1%

➔ **En dan kwam de crisis**

- Staatsschuld +100% en pas in 2015 begroting in evenwicht

De Brusselse Consensus

- ➔ Er is geen consensus
- ➔ Werd nooit toegepast
- ➔ En is nu totaal mislukt

☞ *De vergrijzing is compleet onvoorbereid*

De premissen

- ➔ **Werkgelegenheidsgraad algemeen stijgt naar 70%**
(vandaag: Be 62% - VI 65% - Wal 56,5%)
- ➔ **Productiviteitsstijging van 1,50% per jaar tot 2030**
(1,45% tussen 1980 en 2004)
- ➔ **Economische groei van gemiddeld 2% op jaarbasis tot 2030**
(1,8% tussen 1990-2005)
- ➔ **Pensioenen: nagenoeg *status quo* (0,5% per jaar - vandaag al betwist & morgen nog meer)**
- ➔ **Stijging ziekteverzekering: max. 3% per jaar (bijna 5% gemiddeld per jaar sinds 1970)**

Fataliteit of opportuniteit?

Naar een realistisch voluntarisme

- ➔ **Geen statische visie: de toekomst ligt open, biedt fantastische kansen en meer groei is haalbaar, ja!!!**
 - ➔ **Geen budgettaire fixatie: beleidshervorming is (ook) noodzakelijk**
 - ➔ **Mits de juist keuzes kan vergrijzing (deels) weg groeien**
- ➔ *Een parallelle groeistrategie is enige echte oplossing*

Assen voor een nieuw model

- ➔ **Anders en beter belasten**
- ➔ **Slimmere en efficiëntere overheid**
- ➔ **Dynamische en leeftijdsvriendelijke arbeidsmarkt**
- ➔ **Effectievere gezondheidszorg**
- ➔ **Twee pijlers voor pensioenen, gezondheidszorg en zorg**
- ➔ **Langer werken – immuniseren tegen demografie, maar met loopbaanvariatie**
- ➔ **Zorg en gezondheid deel maken van de economie, i.p.v. een last op de economie**
- ➔ **Strategisch kiezen en geleidelijk implementeren**

En ouderenzorg?

Implicaties inzake behoeften: projecties en schattingen

- ➔ 180.000 extra rusthuisbedden – “40 maal 50” nieuwe rusthuizen
- ➔ Vraag naar thuiszorg (medisch en niet-medisch): +120%
- ➔ Komende 20 jaar voor 15 miljard infrastructuurbehoeften
- ➔ 120.000 nieuwe werkkrachten (rusthuizen en thuiszorg) – meer dan een verdubbeling
- ➔ Komende 20 jaar in Vlaanderen: totale werkgelegenheid groeit aan met minimaal 40% in VTE & dat in een *algehele knelpunteneconomie*

Zekerheden

- **Groei**
- **Gebouwen en mensen vinden**
- **Geld vinden**
- **Wettelijke pensioenen ontoereikend: 80% van de pensioenen vandaag al onder de gemiddelde kostprijs van een rusthuis**
- **SZ op droog zaad**

Opportunities

- ➔ **Woonformules allerhande – ruimtelijke ordening**
- ➔ **Technologie voor ouderen**
- ➔ **Ouderenmobiliteit en onafhankelijkheid**
- ➔ **Diensten allerhande (denk maar aan boodschappen, sport, wellness, etc)**
- ➔ **Sector cultuur, toerisme en ontspanning**
- ➔ **Sector preventieve gezondheidszorg**
- ➔ **Financiële diensten en technieken**

Laten we positief blijven

- **Dit is een positief verhaal: de vergrijzing als kans, ook economisch & inzake werkgelegenheid**
- **Dit is een verhaal van een samenleving voor alle leeftijden**
- **Dit is een verhaal van de revolutionaire baby-boom generatie**
- **Dit is een verhaal waarvoor Vlaanderen geen excuses heeft**

Laten we zonder dogma's blijven

- ➔ **Meer van hetzelfde zal niet lukken/volstaan: de SZ is virtueel failliet: de weg van rauwe schaarste**
- ➔ **Fairness: babyboom generatie = vredesdividend, staatsschuld, weinig kinderen, gezond, rijk**
- ➔ **SZ als middel v. doel – markt voor verzekeringen**
- ➔ **Selectievere maar betere solidariteit**
- ➔ **Publiek/Non-profit/Privé: en/en**
- ➔ **Laat de zorg naar de oudere komen ipv omgekeerd**

Valkuilen en spanningsvelden

- ➔ **Economische opportuniteit v. kost voor de belastingbetaler**
- ➔ **Markt & winst v. overheid en non-profit**
- ➔ **Zelfredzaamheid v. solidariteit**
- ➔ **Keuze en vrijheid v. standaardisering en lijsten**
- ➔ **Innovatie en kwaliteit v. structurele schaarste**

Besluit

Besluit

- ➔ Een ander land
- ➔ Een complex en moeilijk voorspelbaar probleem
- ➔ Belgische reactie is vooralsnog unidimensioneel (budget) en/of onvoldoende (budget + beleid)
- ➔ De Grote Crisis is een nekslag: legislatuur van de 'laatste' kans is een gemiste kans
- ➔ Hervormen om beter te worden: sociale zekerheid, arbeidsmarkt, overheid, fiscaliteit enz.
- ➔ Overgangperiodes zijn evenzeer onvermijdelijk
- ➔ Er is nood aan een parallelle groeistrategie!
- ➔ Vergrijzing is veel maar dan lasten!

De vergrijzing als opportuniteit

- **Om de tanende welvaartsstaat te verbeteren door hem te hervormen**
- **Als motor voor een toekomstgericht en groeigericht hervormingsbeleid**
- **Om het menselijk kapitaal in onze samenleving maximaal kansen te geven**
- **Om de groeiende groep gezonde en rijke senioren te dienen**

**De vergrijzing wordt alleen een fataliteit als
we de opportuniteit miskennen**